

Krajobraz jest wartością. Białowieska Deklaracja Krajobrazowa

W miarę jak kurczą się zasoby dzikiej przyrody a krajobraz ulega przekształceniom i unifikacji, krajobraz jest wartością coraz rzadszą i coraz cenniejszą. Białowieski Park Narodowy jest ostatnim tego typu lasem o cechach pierwotnych w Europie. Szeroko rozumiany region Puszczy Białowieskiej to ostatni w Polsce obszar wielokulturowy, na którym zachował się krajobraz sięgający czasów pomiaru włócznej (kiedy miarą była „włóka”), mozaika języków, form i tradycji. Czy parki narodowe mogą być nie tylko najwyższą formą ochrony przyrody, ale także stać się ośrodkami, wokół których krajobraz będzie chronił tradycję, zachowywał najwyższą jakość, harmonię i ład przestrzenny?

Fot. Janusz Korbela

Towarzystwo Ochrony Krajobrazu wspólnie z Białowieskim Parkiem Narodowym zorganizowało 30 stycznia br. sympozjum zatytułowane „Krajobraz i Park”, chcąc rozpocząć krajową kampanię dla ratowania niszczonego na naszych oczach krajobrazu. Parki narodowe mogłyby się stać ośrodkami, wokół których w pierwszej kolejności zaczniemy dbać o krajobraz. Temat okazał się ważny, bo do Białowieży, mimo że konferencję zorganizowano bez żadnych środków i tylko osobistemu zaangażowaniu dyrektora BPN Małgorzaty Karaś można zawdzięczać jej sukces, przyjechało około stu uczestników z Polski i zagranicy. Sympozjum poprowadził prezes TOK Janusz Korbela, a o problemach krajobrazu mówili profesorowie Andrzej Strumiłło i Jeremi T. Królikowski, architekt Jacek Jakubiec i dyrektor fundacji Pro Publico Bono Waldemar Rataj, dyrektor Muzeum Pałac w Wilanowie Paweł Jaskanis, dyrektor Magurskiego Parku Narodowego Jan Szafranski i wicedyrektor biebrzańskiego Andrzej Grygoruk. Wśród uczestników byli przedstawiciele polskiego biura Dziedzictwa Ludzkości UNESCO, Kancelarii Prezydenta RP, lokalnych samorządów i organizacji pozarządowych.

Konkretnym rezultatem sympozjum jest Białowieska Deklaracja Krajobrazowa, przyjęta przez uczestników w formie apelu do mediów i ośrodków decyzyjnych.

Treść Deklaracji

Europejska Konwencja Krajobrazowa z roku 2000 została ratyfikowana przez Polskę w roku 2004.

Zgodnie z postanowieniami Konwencji, **jakość i różnorodność krajobrazów europejskich stanowi wspólny zasób, wymagający ochrony i świadomego planowania.**

Krajobraz, będąc dobrem ogólnospołecznym i elementem dobrobytu społeczeństwa i jednostek, ulega szybkim przemianom. W Polsce przemiany te niejednokrotnie prowadzą do degradacji krajobrazu, zarówno przyrodniczego, jak i kulturowego.

W zastraszającym tempie giną na naszych oczach historyczne, kulturowe i przyrodnicze wartości krajobrazu. Ma miejsce wyprzedaż krajobrazu przyrodniczego i kulturowego pod pretekstem rozwoju, a w istocie chęci łatwego zysku. Chaotyczna przestrzennie i architektonicznie zabudowa, w myśl zasady, że każdy u siebie może robić co chce, nie ma nic wspólnego z demokracją, a jest szkodliwa społecznie. Depczemy historię miejsc, uzurpując sobie prawo do dowolnego ich dzielenia, zabudowywania, a nawet nazywania, pogardzając zastanym dziedzictwem setek lat wspólnej na tej

ziemi kultury ludzi różnej tradycji, religii, narodowości.

Krajobraz jest **najważniejszym elementem otoczenia** ludzkiego, jest odziedziczoną, wspólną wartością, której ochrona jest obowiązkiem wszystkich obywateli. Obowiązkiem, którego wrogiem jest populizm i chęć zysku, a z którego wypełnienia rozliczą nas pokolenia następne.

Krajobraz nigdy nie jest anonimowym terenem inwestycyjnym: posiada swoją historię, pamięć, ciągłość. Każdy region posiada swoiste cechy, zarówno krajobrazu przyrodniczego, jak i kulturowego.

Planowanie nie może być koncertem życzeń inwestorów i właścicieli gruntów, lecz musi dopasowywać te życzenia do uwarunkowań wynikających z ochrony ogólnospołecznych wartości, jakimi jest ochrona przyrody i ochrona dóbr kultury.

Fot. Janusz Korbel

Każdy krajobraz kulturowy posiada swoją historycznie ukształtowaną sylwetę, elementy tożsamości, wyróżniające go cechy (ukształtowanie terenu, układ urbanistyczny z liniami zabudowy, dominanty, wnętrza urbanistyczne, skalę architektoniczną, osie widokowe, aż po detal architektoniczny czy toponomastykę). Zmiany w krajobrazie, które są nieuniknioną cechą rozwoju, powinny zachodzić w sposób zrównoważony i harmonijny, służąc zachowywaniu regionalnych wartości i odtwarzaniu lub tworzeniu krajobrazów harmonijnych, godzących ochronę przyrody, substancji kulturowej i rozwój zrównoważony.

My, obywatele, żądamy od tych, którzy w naszym imieniu sprawują władzę, ustanowienia i wdrożenia polityki krajobrazowej na wszystkich szczeblach, do czego zobowiązuje nas ratyfikowana europejska konwencja krajobrazowa.

Żądamy przywrócenia planowania przestrzennego, które powinno być zawsze uwarunkowane waloryzacją przyrodniczą i kulturową.

Żądamy od polityków samorządowych i państwowych, ośrodków opiniotwórczych, przedstawicieli środowisk kultury i środków przekazu: **ratujmy polski krajobraz przed unifikacją, szpeceniem, dewastacją**. Ochrona krajobrazu to nasz wspólny obowiązek.

Żądamy w pierwszej kolejności od samorządów gospodarujących w otoczeniach parków narodowych: niech krajobrazy wokół miejsc o najwyższej wartości przyrodniczej dadzą przykład podnoszenia wartości kulturowej, niech nie będzie tam miejsca dla chaosu przestrzennego, niech zachowają cechy regionalne, dając świadectwo historycznym procesom i lokalnym uwarunkowaniom.

Uczestnicy sympozjum „Krajobraz i park”

Białowieża, 30 stycznia 2009 r.